

บทวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่น่าสนใจ
ภาพเขียนสีภายในวิหารน้ำแต่ม
วัดพระธาตุลำปางหลวง
อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

สมพงษ์ คันธสายบัว



วิหารน้ำแต่ม วัดพระธาตุลำปางหลวง จ.ลำปาง *Wihan Nam Taem Assembly Hall in Wat Phra That Lampang Luang*

ศิลปะที่ศิลปินล้านนาสร้างสรรค์เอาไว้แต่อดีตสมัยมีหลายรูปแบบ ปรากฏหลงเหลือให้เห็นในปัจจุบันก็หลายแห่ง มีเสื่อมโทรมไปมากบ้างน้อยบ้างตามกาลเวลา ภาพเขียนสีบนคอสองภายในวิหารน้ำแต่ม วัดพระธาตุลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เป็นผลงานชิ้นหนึ่งที่น่าให้ความสนใจมาก ด้วยเหตุที่กล่าวกันว่าเป็นภาพเขียนที่มีอายุเก่าแก่มากขึ้นหนึ่ง และอาจจะเก่าแก่ที่สุดสำหรับภาพเขียนสีที่พบในล้านนาทีเดียว

“น้ำแต่ม” หมายถึง “เขียนสี” วิหารน้ำแต่มก็คือวิหารที่มีภาพเขียนสี เป็นอาคารไม้ขนาดค่อนข้างเล็ก หลังคาทรงจั่วลดชั้นแบบเดียวกับวิหารพระพุทธ แต่เด่นเป็นพิเศษกว่าตรงที่มีตุ๊กตาดินเผาประดับอยู่ตามช่วงต่อระหว่างจันทิฉนรและเชิงกลอนต้นหลังคาเหนือเสากรอบประตูทางเข้าเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ พวกนกเค้าแมว สิงห์ หงส์ ผนังด้านข้างปล่อยช่วงล่างเปิดโล่งให้แสงสว่างเข้า ผนังช่วงบนที่ต่อจากชายหลังคาลงมา เรียกว่า

คอสอง ซึ่งเป็นส่วนที่มีภาพเขียนสีประดับอยู่ ภาพเขียนสีในวิหารน้ำแต่มปรากฏอยู่ที่ทั่วไปตามบริเวณคอสองฝาลูกฟัก บริเวณฝาอุดช่องปีกนกด้านในและบริเวณรอบ ๆ เสาไม้ภายในอาคาร ก่อนที่จะมีการเขียนภาพลงบนผนัง ศิลปินได้ใช้แป้งหินผสมกับน้ำกาวลาบเป็นพื้นเพื่อให้ผิวหน้าไม้เรียบเป็นแผ่นเดียวกันตลอดและช่วยให้สะดวกต่อการเขียน ทำให้ภาพสวยงามและคงทนกว่าที่จะเขียนภาพลงบนพื้นไม้เลย สีที่นิยมใช้เป็นสีขาว ดำ



จะเขียนภาพติดต่อกันไปเป็นแผ่นเดียวโดยตลอด ไม่เว้นแม้เสาปูนที่คั่นอยู่ระหว่างคอสองและไม่นิยมปล่อยให้พื้นที่ยาวเปล่า มีตัวอักษรธรรมล้านนาประกอบภาพเขียนเป็นแห่ง ๆ กระจายอยู่ทั่วไป ทำให้ทราบว่คอสองด้านพระหัตถ์ขวาของพระประธานเป็นภาพเรื่องพระนางสามาวดี ด้านพระหัตถ์ซ้ายเป็นภาพเรื่องท้าวสักกะ

การกำหนดอายุภาพเขียนลี้บริเวณ คอสองวิหารน้ำแต่ม

ผู้เขียนได้พิจารณาจากหลักฐานหลาย ๆ ด้านประกอบกันทั้งจากตำนาน รูปแบบศิลปะ การเมือง และตัวอักษรธรรมล้านนา
ตำนาน หลักฐานจากตำนานพระธาตุลำปางหลวง ซึ่งกล่าวถึงเจ้าหมื่นคำเป็กชาวเมืองได้ขึ้นมาบอมน้อมต่อพระเจ้าติโลกราช ประมาณ พ.ศ. ๒๐๑๕ และได้ถูกส่งมาครองเมืองลำปาง ขณะที่ดูแลบ้านเมืองอยู่ก็ได้ทำการฟื้นฟูพระมหาธาตุ ได้สร้างกำแพง สร้างวิหาร นับเป็นการจัดบริเวณวัดให้มีสัดส่วนแน่นอน และมีสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ขึ้นมาเป็นครั้งแรก ก่อนหน้านั้นในตำนานกล่าวแต่เพียงว่าเจ้าเมืองหาญแต่ท้อง บุตรหมื่นดั่งนครมิกินเมืองเมื่อ พ.ศ. ๑๕๕๒ ได้ให้พระมหาเถรเจ้าอัครพุทธศรี ขออาณาเขตจากพระเจ้าติโลกราชเพื่อประดิษฐานพระเจดีย์ไว้เหนือพระสาริกธาตุของพระพุทธเจ้าที่ลี้มกะกัปปนครตรงบริเวณไม้ข่าวจีนอยู่ กับให้ก่อพระบาทลี้กขณา (พระพุทธรบาท) วิหารน้ำแต่มอาจจะถูกสร้างขึ้นมากในครั้งหมื่นคำเป็กครองเมืองก็ได้

ในตำนานกล่าวต่อไปว่าเจ้าเมืองหาญศรี-ทัตได้หล่อพระทองเจ้าองค์หนึ่งเพื่อนำมาประดิษฐานไว้ในวิหารด้านเหนือเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๐๔๐.....พระพุทธเจ้าองค์หลวงที่อยู่
ในวิหารด้านใต้ก็มีมาก่อนแล้ว ในปัจจุบันนี้วัดพระธาตุลำปางหลวงมีวิหารด้านเหนืออยู่สองหลัง ได้แก่ วิหารต้นแก้ว และ วิหารน้ำแต่ม วิหารด้านใต้มีอยู่หลังเดียวคือวิหารพระพุทธ วิหารต้นแก้วมีตำแหน่งที่ตั้งไม่พอดีกับวิหารพระพุทธซึ่งถูกระบุว่าเป็นวิหารทางด้านใต้เลย อีกทั้งเป็นวิหารขนาดเล็ก อยู่ค่อนข้างหน้า ไม่ปรากฏเวลาและผู้สร้าง เนื่องจากได้ถูกปฏิสังขรณ์ใหม่หมด



แสดงลักษณะเส้นลื่นเทา

ก. ภาพเขียนที่วิหารน้ำแต่ม

ข. ภาพเขียนที่ถ้ำ Lawkaguru

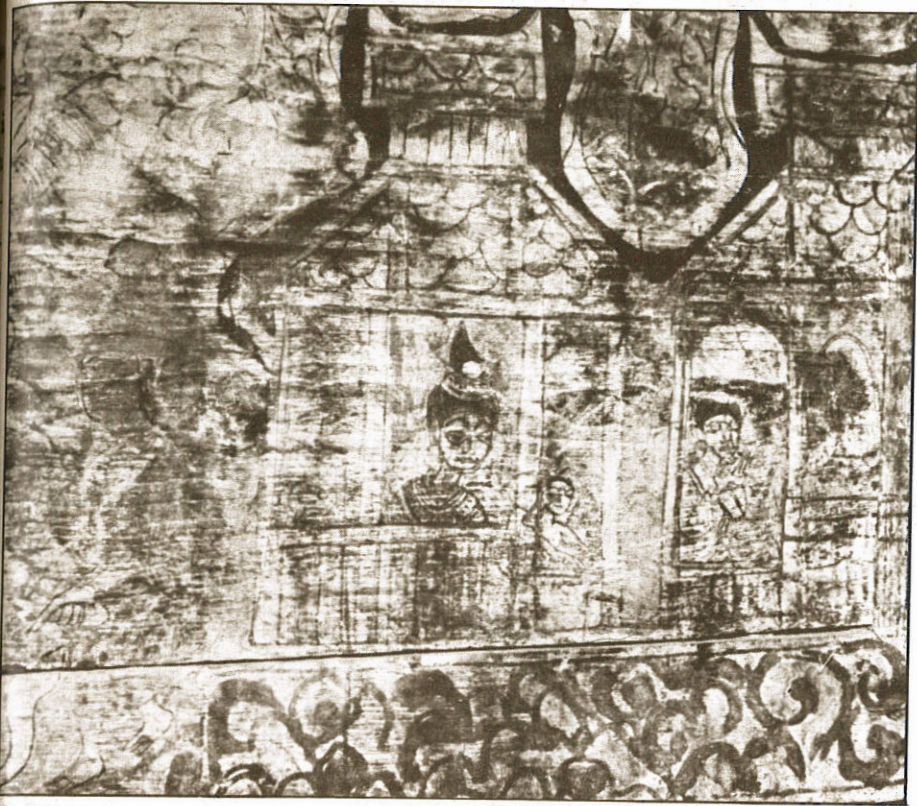
Zig-Zag lines:

I. from the mural of Wihan Nam Taem assembly hall.

II. from the painting in Lawkaguru cave.

แดง น้ำตาล ชมพู และสีเขียว ลักษณะของภาพก็เป็นอย่างง่าย ๆ ไม่คำนึงถึงรายละเอียดมากนักด้วยการใช้ลายเส้นวาดเป็นรูปแล้วระบายสี ไม่แสดงกล้ำเนื้ออย่างภาพเหมือนจริง ประกอบด้วยรูปบุคคล รูปสัตว์ รูปอาคาร และ ต้นไม้ แสดงความลึกของภาพโดยวิธีวาดซ้อนกันเข้าไปด้านหลังของสิ่งที่ต้องการ

ให้อยู่ข้างหน้า ไม่ใช่ภาพมิติอย่างที่ตามองเห็นตามธรรมชาติ ภาพตัวละครที่มีตำแหน่งหรือฐานะเดียวกันจะจัดให้อยู่ระดับเดียวกันเรียงกันเป็นแถวหน้ากระดาน มีขนาดเท่า ๆ กันและเครื่องแต่งกายก็คล้าย ๆ กันด้วย การแบ่งภาพออกเป็นตอน ๆ นิยมใช้เส้นโค้งไปมาคล้ายลูกคลื่น บางตอนก็ใช้เส้นตรง ศิลปิน



๒๑° คันทวยเหล่านี้มีลักษณะและลวดลายคล้ายคันทวยของวิหารพระพุทธร กล่าวคือ ลักษณะรูปนาคเป็นแบบตัวมังกรของจีน ส่วน ลวดลายประกอบนั้นเป็นแบบที่ได้อิทธิพล จีนสมัยราชวงศ์เหม็ง หลังคาของวิหารทั้งสองก็เป็นแบบเดียวกัน จึงน่าจะคิดว่าภาพเขียนสีภายในวิหารน้ำเต้าจะต้องไม่มีอายุเก่าไปกว่าตัวอาคารเอง ก็จะต้องไม่เก่าไปกว่าพุทธศตวรรษที่ ๒๑ อย่างแน่นอน

ภาพเขียนสีบริเวณคอสองมีสภาพลบเลือนและบางตอนชำรุดมาก แต่ตัวอักษรล้านนาที่หลงเหลืออยู่ประกอบภาพอยู่ทำให้ทราบว่า เป็นภาพที่แสดงเรื่อง พระนางสามาวดี และเรื่องท้าวสักกะ อันเป็นนิทานอธิบายพระสูตรในพระไตรปิฎกของพระพุทธโฆษาจารย์ที่แปลมาจากลังกา เป็นภาษาบาลี เมื่อประมาณปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๐ สารของเรื่องกล่าวถึง ผลการครองตนด้วยความประมาท เน้นเรื่องกรรมดีกรรมชั่วเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยนิยมนำมาเขียนเป็นภาพจิตรกรรมฝาผนังในประเทศไทย ผู้เขียนเชื่อว่าจะต้องถูกนำมาเขียนขึ้นภายหลังจากที่ได้มีการทำการสังคายนาครั้งที่ ๘ ของโลก ณ วัดมหาโพธารามหรือวัดเจติยทัตถียอดแล้ว เพราะพระเจ้าติโลกราชทรงให้ความอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์พวกใหม่ซึ่งเป็นกลุ่มที่เริ่มสนใจการศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎกกันอย่างจริงจัง จนเป็นเหตุให้การศึกษาของพระภิกษุในล้านนารุ่งเรืองขึ้น และการเขียนอักษรธรรมล้านนาประกอบเรื่องก็แสดงให้เห็นว่าต้องอาศัยเวลาในการศึกษาและการแปลอีกช่วงหนึ่งหลังจากนั้นไป

รูปแบบศิลปะ

อย่างไรก็ตาม เป็นการสมควรยิ่งที่จะได้พิจารณาลักษณะภาพที่ใช้ประกอบเรื่องราวด้วยรูปแบบของศิลปะจะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลหรือความเกี่ยวเนื่องระหว่างศิลปะของกลุ่มชนต่างท้องถิ่นที่เคยมีความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน และสามารถนำรูปแบบศิลปะไปเปรียบเทียบกับแบบที่ได้กำหนดศักราชแน่นอนแล้ว

ลวดลาย ภาพเขียนในวิหารน้ำเต้ามีลวดลายที่แสดงว่าได้รับอิทธิพลมาจากจีน เป็นต้นว่า ลวดลายกระหนก ซึ่งสามารถพบเห็นได้ใกล้เคียงกันมากกับที่ปรากฏอยู่บนเครื่องถ้วย

แสดงลักษณะของหลังคาอาคาร
ก. ภาพเขียนที่วิหารน้ำเต้า
ข. ภาพเขียนที่ถ้ำ Lawkaguru

Roof styles:
I. from the mural of Wihan Nam Taem assembly hall.
II. from the painting in Lawkaguru cave.

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ จึงไม่เหลือหลักฐานเก่าให้เห็น ส่วนวิหารน้ำเต้าจัดเป็นอาคารเครื่องไม้แบบเก่าแก่ที่สุดที่พบในล้านนาทีเดียว เมื่อพิจารณาส่วนประกอบของตัวอาคารที่เรียกว่า

คันทวย ซึ่งสลักเป็นภาพนูนต่ำรูปนาคกับลายกระหนกทั้งสองด้านบนแผ่นไม้รูปสามเหลี่ยมมุมฉากก็เป็นงานศิลปะฝีมือช่างล้านนาสมัยพระเจ้าติโลกราช เมื่อราวพุทธศตวรรษที่



แสดงคติการนิยมนำรูปสัตว์เขียนประดับบนหลังคา

ก. ภาพเขียนที่วิหารน้ำแต้ม

ข. ภาพเขียนที่ถ้ำ Lawkagura

Animal depictions as roof decoration:

I. from the mural of Wihan Nam Taem assembly hall.

II. from the painting in Lawkagura cave.

PORCELAIN สมัยราชวงศ์เหม็ง แต่ก็สามารถพบลวดลายเช่นนี้ได้ ในภาพเขียนสีเมืองพุกามพม่า ซึ่งนิยมใช้กันอยู่หลายศตวรรษ^๒

เทคนิคการแบ่งภาพ การใช้เส้นลวดลายที่มีลักษณะเป็นเส้นโค้งคล้ายลูกคลื่นจัดเป็นแบบที่นิยมมากในศิลปะพม่าในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๒-๒๓^๓ สำหรับภาพจิตรกรรมฝาผนังในศิลปะอยุธยาในช่วงเวลาเดียวกัน

นั้นจะนิยมใช้เส้นลวดลายแบบสายฟ้าหรือหยักฟันปลา

ส่วนบนของอาคาร ทางภาคเหนือของประเทศไทย หลังคาอาคารแบบพื้นเมืองที่สร้างด้วยไม้จะพบแต่แบบชั้นเดียวทั้งสิ้น มีแต่อาคารใช้เนื้อในศาสนา เช่น วิหารหรือโบสถ์เท่านั้นที่เป็นแบบหลังคาซ้อนลักษณะหลังคาอาคารในภาพเขียนที่วิหารน้ำแต้มมีแบบหลัง-

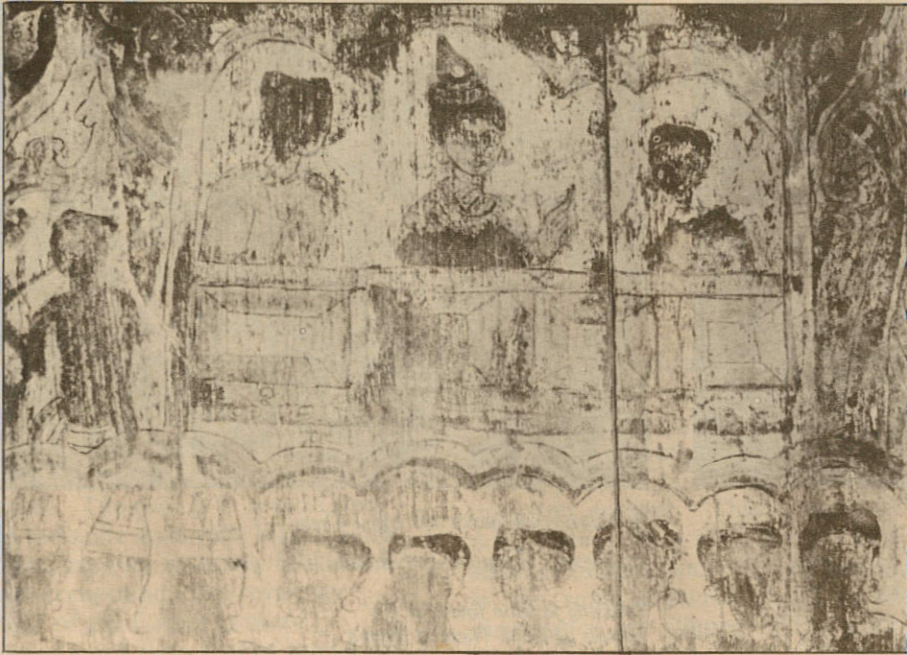
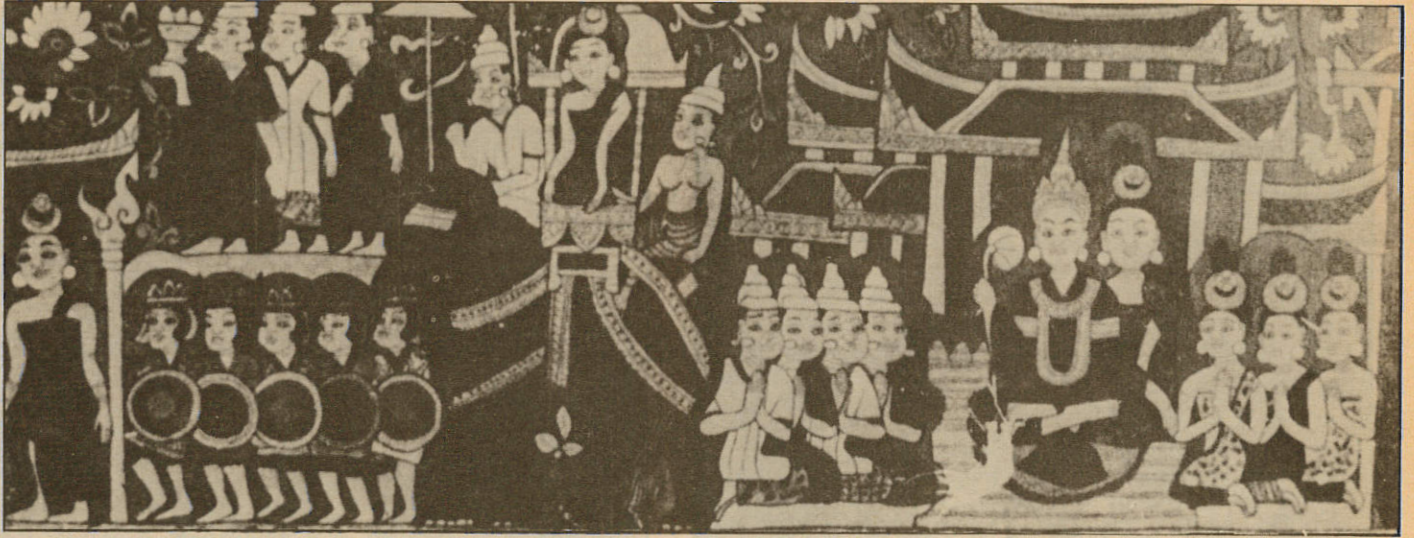
คาซ้อนกันเป็นชั้น ๆ มากกว่าจะเป็นแบบลดชั้น กล่าวคือ มีลักษณะคล้ายกับหลังคาอาคารที่ปรากฏในศิลปะพม่ามากกว่าที่จะเป็นแบบของหลังคาวิหารน้ำแต้มเองและยังชอบทำประตูทางเข้าเป็นรูปซุ้มมณฑปเข้าประกอบอาคารไม้ด้วย ทำให้นักถึงอาคารไม้แบบที่นิยมในพม่า

การถ่ายภาพ การเขียนภาพบุคคลหรือสิ่งที่มีฐานะหรือความสำคัญเท่า ๆ กันจะวาดเป็นแถวหน้ากระดาน มีขนาดและเครื่องแต่งกายคล้าย ๆ กัน การแสดงความลึกของภาพก็มักใช้วิธีวาดซ้อนเหลื่อมกันเล็กน้อย แสดงความรุ่งเกียจพื้นที่ยาวเปล่าด้วยการใช้รูปต้นไม้กิ่งไม้ และ รูปสัตว์ปีกประดับ ดูจะเป็นคติเดียวกับภาพเขียนสีที่ถ้ำ LAWKAGURA บนเขา SAGAING ในพม่า ซึ่งมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๓^๔

รูปบุคคล ไม่ว่าจะป็นรูปผู้หญิงหรือรูปผู้ชาย ลักษณะการแต่งตัวเป็นต้นว่าการเกล้าผมไว้กลางศีรษะของสตรีมีเครื่องประดับรัดเกล้า เครื่องสวมศีรษะบุรุษบางชนิด รูปทรงของเสื้อ แม้จะไม่เหมือนกันทีเดียวแต่ก็อาจจะป็นแบบที่ส่งอิทธิพลถึงกันกับศิลปะพม่าดังเช่นที่ถ้ำ LAWKAGURA แต่ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันมากนั้นได้แก่การนุ่งผ้าแบบลอยชายซึ่งพบในภาพเขียนสีที่ UPALI THEIN ในพม่า มีอายุอยู่ในพุทธศตวรรษที่ ๒๓ ด้วย^๕

การเมือง

สภาพทางการเมืองตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๒๓ เป็นต้นมา พม่าเริ่มยกกองทัพเข้ามาตีหัวเมืองต่าง ๆ ในล้านนาอีกครั้งภายหลังจากที่ถูกเจ้าพระยาโกษา (เหล็ก) ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชตีแตกไป พม่าจัดคนปกครองหัวเมืองที่ตีได้ ทำการกดขี่ข่มเหงชาวเมืองต่าง ๆ นานา บ้านเมืองระส่ำระสาย เกิดจลาจลบ่อยครั้งเพราะชาวเมืองพยายามต่อต้านการกระทำของพม่า ช่วงกึ่งแรกของพุทธศตวรรษที่ ๒๓ ประวัติศาสตร์เมืองลำปางขาดหายไป ก็คงเป็นเพราะความวุ่นวายของบ้านเมืองนั่นเอง และแน่นอนอิทธิพลของพม่าจะต้องเข้ามามีบทบาทเช่นเดียวกับเมืองเชียงใหม่



แสดงเครื่องสวมศีรษะของผู้ชาย และการเกล้าผมทรงสูงของผู้หญิงพร้อมเครื่องประดับ แม้ทั้งสองแห่งมีรูปแบบไม่เหมือนกันทีเดียว แต่ก็อาจส่งอิทธิพลถึงกัน

- ก. ภาพเขียนที่ถ้ำ Lawkagura
- ข. ภาพเขียนที่วิหารน้ำแต่ม

Male head-dress and female hair-style and head-dress from two different places. They are not exactly the same, yet suggest communications between the two places:

- I. from the painting in Lawkagura cave.
- II. from the mural of Wihan Nam Taem assembly hall.

ลำพูน เชียงราย และน่าน ระหว่างปี พ.ศ. ๒๒๗๒-๒๒๗๕ เมืองลำปางเกิดจากจุดอย่างหนัก ท้าพลำพูนยกเข้ามาตั้งมั่น ณ วัดพระธาตุลำปางหลวง แล้วข่มขู่เอาทรัพย์สินจากชาวบ้าน มาฟันผู้ขัดขืนล้มตายเป็นจำนวนมาก จุดไฟเผาบ้านเรือนเสียหายยับเยิน ชาวบ้านเดือดร้อนไปตาม ๆ กัน ทุกหย่อมหญ้า หนานทิพย์ช้างได้นำผู้คน

เข้าต่อสู้ขับไล่ทัพลำพูนจนแตกพ่ายไปแล้วตั้งตนขึ้นเป็นใหญ่ครองเมืองลำปาง บ้านเมืองเป็นอิสระขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ระยะเวลาแห่งความสงบสุขช่วงเวลานี้สืบเนื่องต่อมานานถึง ๓๐ ปี ภายหลังจากที่ถูกพม่าปกครองมาโดยตลอด เป็นโอกาสที่น่าจะอำนวยให้เขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังที่คอสงวิหารน้ำแต่มขึ้น เพราะเหตุการณ์

ก่อนหน้านั้นวัดพระธาตุลำปางหลวงกลายเป็นสมรภูมिरบ ชาวบ้านลำปางหลวงได้รับความเดือดร้อนแสนสาหัสจึงหันมาประกอบกิจกรรมทางศาสนาเป็นการสะเดาะเรียกขวัญ หรือเพื่อผลบุญในชาติหน้า เรื่องราวของภาพเขียนก็สนับสนุนแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านต้องการความสันติ การฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเป็นบาป การประกอบผลบุญจะสามารถส่งผลให้มีความสุขได้ในชาตินี้หรือชาติหน้า

ตัวอักษรธรรมล้านนา

การพิจารณาลักษณะตัวอักษรธรรมล้านนาที่ใช้ประกอบภาพเขียนสืบบริเวณคอสงวิหารน้ำแต่มมีความใกล้เคียงกับตัวอักษรธรรมที่พบใช้กันในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๒ เป็นต้นมา ตัวอย่างเช่น คำบางคำที่เคยใช้อักษร ด (๘) ก็หันมาใช้ตัว ท (๙) แทนอย่างตัวอักษรธรรมรุ่นหลังแล้ว

ในช่วงประมาณต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๔ ได้เริ่มมีการฟื้นฟูตัวอักษรธรรมล้านนาขึ้นมาใช้อีกครั้งหนึ่ง คงจะได้มีการค้นคว้าค้นคว้าพื้นเมืองต่าง ๆ ขึ้นมาศึกษา จนได้เรื่องราวที่นำมาเขียนซึ่งเข้ากับสภาพสังคมในช่วงนั้นเป็นอย่างดี เหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือลักษณะวิวัฒนาการของตัวอักษรธรรมชุดนี้ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือตัวเชิงพยัญชนะ อ (๑) ซึ่งเริ่มมีใช้กันในพุทธศตวรรษที่ ๒๔ มาแล้ว



ลักษณะการนุ่งผ้าลอยชายที่วิหารน้ำแต่ม

Dressing fashion found in the mural of Wihan Nam Taem assembly hall.



ลักษณะการนุ่งผ้าลอยชายที่ Upali Thein

ประเทศพม่า เมื่อพุทธศตวรรษที่ ๒๓

Dressing fashion found in the murals of Upali Thein in Burma executed in the 18th century.

จากสภาพทางสังคม ลักษณะตัวอักษร
ธรรมล้านนาที่อธิบายประกอบภาพเขียน
รูปแบบศิลปะและจากเอกสารตำนานที่
กล่าวมาข้างต้นเป็นข้อมูลที่พอจะนำมาสรุป
ได้ว่า ภาพเขียนสี่บริเวณคอสองวิหาร
น้ำแต่ม วัดพระธาตุลำปางหลวง ได้รับ
อิทธิพลจากศิลปะพม่าที่เมืองพุกามใน
ช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๒-๒๓ อย่าง
แน่นอน ซึ่งควรจะมีอายุอยู่ในช่วงประมาณ
ปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๓ ถึงต้นพุทธ-
ศตวรรษที่ ๒๔ เท่านั้น

อ้างอิง

๑. เสนอ นิลเดช ศิลปสถานนาไทย หน้า ๑๐๐-๑๐๑
๒. TORU-ONO, *PAGAN MURAL PAINTINGS OF THE BUDDHIST TEMPLES IN BURMA*, หน้า ๓๑
๓. JANE TERRY BAILE, *ARTIBUS ASIAE, VOL XXXVIII NO. 4* หน้า ๒๗๑-๒๗๘
๔. JANE TERRY BAILE, *เล่มเดิม*, หน้า ๒๗๑-๒๗๘
๕. TORU-ONO, *เล่มเดิม*, หน้า ๑๓๐
๖. จิตนา ตรีสุวรรณ, *ตัวอักษรพื้นเมืองสถานนาไทย ระหว่าง พ.ศ. ๒๐๐๐-๒๒๐๐*, หน้า ๓๑
๗. อาจารย์ก่องแก้ว วีระประจักษ์, *กองเอกสาร ไทยโบราณ หอสมุดแห่งชาติ, ศิลปกรรม*

หมายเหตุ: บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการ
ศึกษาคณะระเบียบปริญญาศิลป-
ศาสตรบัณฑิต (โบราณคดี) ภาค
วิชาโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา ๒๕๒๔

New Researches and Theses Mural Paintings of Wihan Nam Taem

in Wat Phra That Lampang Luang

Somphong Khanthasaibua

The artistic heritage of Lanna is in various forms found at numerous sites in the north. Unfortunately, the majority has been weathered, according to the period.

Wihan Nam Taem in Wat Phra That Lampang Luang, Lampang province has outstanding murals on the upper part of its side walls. As they are, if not the oldest existant in Thailand, the oldest found in Lanna, these paintings deserve a profound research. Wihan Nam Taem meaning the assembly hall with paintings is a wooden building comparatively small. The roof is in several tiers in the same style with Wihan Phra That, another assembly hall in the wat compound. However, the roof of the former is more outstanding than that of the latter in its roof-decorations of Chinese ceramic pieces. Particularly, above the pillars at the entrance way, various animal figurines such as birds, cats, lions and hansas are adorned. The lower part of side walls are open to let the light come in.

The mural paintings we are to discuss are found on the upper part of the side walls including the upper part of the pilasters and the area immediately under the roof. Before applying pigments the muralist prepared the background with mixture of lime, glue and water to make the wooden-Panelled surface smooth and thus easy to paint. This was

also to have the paintings beautiful and last longer. The colours employed are white, black, red, brown, pink and green. Depicted objects are simple and stylized, done by drawing the outline and filling the drawn space with pigments. In the case of human figures, details such as mustles have been left out.

The painted objects include human figures, animals, trees and architecture. To render the depth and distance, the artist arranged the objects overlapped and raised slightly higher one after another. This is certainly not in accordance with the Western sense of perspective. Human figures in the same distance or of equal importance are aligned in the same level parallel to the wall. Besides they are in similar attire and head-dress. To devide episodes, wavy or straight lines are executed.

The whole sidewalls are full of paintings including the upper part of the pilasters without leaving any space idle. Interestingly, captions in the Thamma Alphabet are found here and there. Judging from the captions we know that two different stories are depicted. On the right wall of the presiding Buddha image is depicted the story of Phra Nang Samawadi, and on the left wall the story of Thao Sakka.

Dating of the Murals

The writer supports his dating of

the murals in the 18th or the 19th century with the studies of various concerning matters including chronicles, art styles, ancient culture and political changes and the Tamma alphabet's palaeography, as follows:

Chronicular Accounts

According to the Phra That Lampang Luang Chronicle, in A.D. 1456 Chao Meun Kham Paek from somewhere south of Lampang came to the north, and prostrated in the gesture of subordinacy to King Tilokarat in Chiang Mai. The king sent him to Lampang as a governor. During his rule, he reconstructed Wat Phra Maha That in his city by building an assembly hall and the enclosure walls, enlarging the wat as a proper religious complex for the first time.

Earlier to this time in 1449, the chronicle says that the ruler called Han Tae Thong expanded his territory towards Lampang. And then, he asked King Tilokarat's permission to have an elderly monk called Attha Thakhaisai build a chedi to enshrine the Buddha's relics at the site of Phra That Lampang Luang at present and a structure to house the Buddha's foot-print.

Judging from the above-mentioned accounts, it is possible to say that Wihan Nam Taem was originally built during the time of Chao Meun Kham Paek. The chronicle again mentions that later in 1496, a ruler called Hansithat made a Buddha image to enshrine it in the northern

assembly hall of the wat. In the southern assembly hall there was a large Buddha image already. However, at present, there are two assembly halls to the north of the wat's compound, called respectively Wihan Ton Kaew and Wihan Nam Taem. In the southern part of the wat there is only one assembly hall called Wihan Phra Phut.

The Wihan Ton Kaew's position does not exactly coincide with that of Wihan Phra Phut which is referred to the southern assembly hall in the chronicle. This is probably because that the hall has entirely been renovated lately in 1967, and now there is not a single evidence of former structure to be found.

Architectural Characteristics of Wihan Nam Taem

Wihan Nam Taem assembly hall is a wooden structure in the oldest Lanna style still existant. The triangular roof-supports are carved to depict Naga with flame-like tendril motifs in low relief on both sides. This type roof-supports date from the reign of King Tilokarat in the 15th century. The roof-supports of Wihan Nam Taem have similarities to those of Wihan Phra Phut in the naga's shape which is similar to the Chinese dragon. Other decorative motifs of the roof-supports of both buildings bear the Ming period influence of China. Roofs of both buildings are alike. It is most probable that the murals of Wihan Nam Taem are not older than the building itself which bears the architectural characteristics of the 15th century. They must have been executed sometime in or later than the 15th century.

The Themes depicted

Unfortunately, the murals are in much deteriorated condition. However, judging from the fragmentary captions of episodes in Thamma alphabet, we can say that the themes are Phra Nang Sammawadi and Thao Sakka, which are the tales made up to explain the birth of the Buddha from the Tripitaka version translated by Phra Phuttha Kosacharn from a Lanka text in Pali in the 5th century. The gist of the tales is to teach people to work hard for their own self-control, by stressing

on the law of cause and effect.

In fact these themes have not prevalently been depicted in the murals of Thailand. Therefore, it can be suggested that the murals were painted immediately after the 8th synod of Buddhism held at Wat Maha Photharam (commonly known as Wat Chedi Chet Yot in Chiang Mai) during the reign of King Tilokarat. The king is known to have very much been interested in the research works conducted in the Tripitaka by the Neo-Lankavamsa monk-scholars of Sri Lanka. This had eventually enlivened their counterparts in Lanna. However, judging from the captions in Thamma alphabet of the north, it becomes obvious that the mural execution must have been taken place sometime later than the King Tilokarat's reign.

Art Styles

To date the murals correctly, it is necessary to distinguish all the influences and relations with other regions seen in them. If possible, they should be compared with those bearing accepted dates.

Decorative Motifs

The mural paintings contain motifs influenced by Chinese art, for instance the tendril motifs. They are similar to the vegetal decorations on Ming period porcelain wares, and can also be found in the Pagan period murals of Burma which had since been delectably repeated for several centuries.

Division of Mural Area

The most frequently employed device in dividing the mural area in this hall are wavy lines, like those in Burmese murals of the 17th and 18th centuries. By contrast, their contemporary Ayutthaya murals have for the same purpose zig-zag lines similar to fish-teeth.

Roof Styles

In central Thailand murals, wooden houses are, without exception, depicted with a single-tiered roof. Only the halls in wats have a multi-tiered roof. In contrast, the wooden buildings depicted in this hall are of several tiers of elongated roofs superimposed one on top of the other diminishing in size, again like some

Burmese buildings. Moreover, the entrance way of the hall is a mixture of those of manadapa and the typical wooden building of the north.

Mural Composition

Human figures and other objects alike, those of the same importance or distance are in the same size and with similar appearance. These main objects are painted in the foreground. The depth is represented by overlapping similar motifs closely one after another. To fill the whole space, trees and branches and birds are painted. This is, in fact, similar to the murals in Lawkagura Cave in Sagain hill in Burma dated to the 18th century.

Human Figures

Both man and women wear hair-bun on top of the head, and women wear hair pin. Some men's head-decoration and shirts are similar to those depicted in Lawkaguka Cave in Sagain and in Upali Thein in Pagan, Burma, both dated to the 18th century.

Political Changes

In the 18th century, the Burmese renewed their incursion at various cities in Lanna, breaking the peace since their defeat by King Narai's army in the late 17th century. The Burmese rulers sent to Lanna were merciless, and consequently the Lanna people staged revolts against them. The history of Lampang lacks the accounts of the three years from 1729 to 1732, which must have been chaotic.

Burmese political pressure over Lampang at that time must have been tremendous, like it had been over Chiang Mai, Lamphun and Chiang Rai. Besides, about this time the army from Lamphun set up their camp at Wat Phra That Lampang Luang. The whole city of Lampang became a battle field; houses set afire and numerous people killed. From the Chaos, a powerful leader arose, called Nan Thip Chang. Under his strong leadership, people of lampang could drive the Lamphun army away, and subsequently Lampang enjoyed peace for 30 years. During this time the people of Lampang reconstructed their city, particularly their religious monuments

including Wihan Nam Taem. Judging from the mural themes, it seems that the people desperately hoped peace, hated homicide how inevitable the reasons might have been, and encouraged merit-makings in the hope that they would have been happy in their life-time as well as the life after.

alphabet written in the captions of the murals are similar to those used since the 17th century. However, one particular consonant employed in captions began to appear as late as in the 19th century in Lanna records.

chronicular accounts, it is possible to conclude that the murals of Wihan Nam Taem in Wat Phra That Lampang Luang had been influenced by the Burmese murals of the 17th and the 18th centuries, and must have been executed between the 18th to the 19th century.

The Thamma Alphabet of Lanna

Some characteristics of Thamma

Conclusion

Judging from the mural themes, the Thamma alphabet employed in captions, and the mural style and the

หลัก องค์ประกอบ แห่งศิลปะ เล่ม ๑

เรียบเรียงโดย น. ณ ปากน้ำ



น. ณ ปากน้ำ ได้นำข้อเขียนของ ศจ.ศิลป์ พีระศรี ซึ่งพระยาอนุমানราชชน ได้แปลไว้ภายใต้ชื่อ “ทฤษฎีองค์ประกอบ” มาเรียบเรียงขึ้นใหม่ โดยนำหลักการของ ศจ.ศิลป์ พีระศรี ที่บรรยายไว้ในคณะจิตรกรรม ประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร มาผสมผสานรวมไว้ด้วยกัน

ในเล่มประกอบด้วยความรู้ในเรื่อง จังหวะ การออกแบบ รูปทรง ช่องไฟ เส้นต่างๆ และการซ้ำ เป็นต้น มีภาพถ่ายเส้นและภาพของจริงประกอบข้อเขียนอย่างพร้อมมูล เหมาะสำหรับการเรียนในวิชาศิลปะ ตั้งแต่ระดับสามัญศึกษาและอุดมศึกษา และผู้ทำงานด้านการออกแบบ การโฆษณา ทั่วไป

หนังสือเล่มนี้ ผู้เรียบเรียงได้มอบลิขสิทธิ์ที่ได้รับทั้งหมดสมทบให้กับ “มูลนิธิศิลปะ พีระศรี” เพื่อเป็นทุนการศึกษาแก่นักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร

สั่งซื้อได้ที่ สำนักพิมพ์เมืองโบราณ ๑๒๔๒ อาคารวิริยะพานิช ถ.กรุงเกษม มหานคร กท. ๑๐๑๐๐ โทร. ๒๒๓๓ ๗๒๓๔, ๒๒๓๓-๐๘๕๑ ต่อ ๑๒๔, ๑๗๘ ราคาเล่มละ ๔๐.-บาท